

ВЧУВАННЯ ТА ЕСКІЗУВАННЯ або ЯК ВІДБУВАЄТЬСЯ ТВОРЧЕ СПРИЙМАННЯ ІСТОРІЇ ПЛЕЙБЕК-АКТОРОМ

Савінов Володимир,

*молодший науковий співробітник Інституту соціальної та політичної
психології НАПН України, психолог Будинку дитячої творчості
Подільського району м. Києва,
засновник і керівник Київського плейбек-театру «Déjà vu plus»,
відділення плейбек-театру ВГО «Арттерапевтична асоціація» (Київ)*

На сцені потрібно жити чи зображувати життя? Де починається справжня творчість плейбек-актора, або де більше творчості – під час втілення історії чи під час її слухання? А може, як в одній із акторських шкіл, «творчий процес – лише при створенні ролі, подалі лише додаткові творчі моменти» [1, с. 36], так і у плейбек-актора – вся творчість відбувається «на стільці», далі залишається лише «пожити» в її результатах, лише втілити те, що було вже створено в уяві і переживаннях? Звісно, це радикальна позиція, але на нашу думку, процес вчування позбавлений достатньої уваги плейбек-практиків, тому хотілося б дослідити його більше на практиці, усвідомлюючи процеси створення того образу-почуття-ідеї, які потім втілює плейбек-актор.

Отже, сприймання плейбек-акторами розповіді – процес не просто технічний, а і творчий. Здається, що емоційна чутливість і емпатія, такі необхідні для них при цьому, є діями репродуктивним, коли актор ніби налаштовується на хвилю і лише співпереживає, нічого не створюючи, наче телескоп фіксує сузір'я. Але сучасні дослідження показують, що творчість є не просто продукуванням нового, а це позиція суб'єкта, саме ставлення до будь-якого предмета є творчістю [2, с. 214]. Особливості емпатії є особливостями особистісними, тож сама емпатія також є творчим процесом, адже, щоб відтворити «серце» історії, її сутність, потрібно цю сутність почути, сприйняти особистісно. Внаслідок співпереживання оповідачеві у плейбек-акторів виникає **вчування** – певний емоційний відгук, але це лише спочатку, далі має сформуватись емоційне утворення, яке відповідатиме емоційному стану оповідача у наданій історії.

Але цього ще недостатньо, адже «роль створюється не почуттям лише, але й розумом – уважним аналізом та обговоренням» [1, с. 9]. Тож, окрім емпатії, як саме проявляється творчість у сприйманні розповіді плейбек-актором? Просто почути висловлені факти, щоб потім

їх відтворити у вигляді театральної мініатюри – нібито не дуже творче завдання. Як плейбек-актор може відчувати більше, ніж було розказано, ба, навіть і створити те, чого не вистачає? Це пов'язано з тим, що сприйняття – питання не лише точного, нехай і вельми чутливого відбитку в свідомості плейбек-актора, а це і процес творчого конструювання образу світу оповідача, має бути ефект осягнення нового матеріалу [3, с. 12], а не просто його сприйняття як факту, «об'єктивного» віддзеркалення. В теорії такого конструювання образу світу виділяються стратегії пошуку аналогів (аналогізування), комбінування та реконструювання [там само]. Цей процес схожий на підготовку художника до малювання і закладання основ майбутньої картини, створення ескізу, попередній начерк, переднотатки, тож в даному контексті назвемо його **ескізуванням** історії.

Дійсно, під час слухання історії відбувається не лише співчуття, а запускається процес аналогізування, своєрідного сканування внутрішнім поглядом власного досвіду, пригадування, а де я відчував схожі почуття, де переживав щось подібне? Якщо суто такої ситуації немає у досвіді плейбек-актора, то все одно, сприймаються не самі обставини ситуації, а радше викликані нею переживання і ставлення до них. А цей перелік вже набагато вужчий, тож актор, знайшовши відповідний емоційний стан, нарощує на нього конкретні обставини, що їх надає оповідач. Тобто відбувається творчий процес комбінування окремих компонентів ситуації, пошук такого їх поєднання, що не буде протирічити одне одному, а співвідноситись і доповнюватись. І все це відбуватиметься аж до того моменту, коли в уяві плейбек-актора створиться певна модель, відбудеться процес реконструювання ситуації, певного занотування ескізу про те, а що ж саме відбулось «там і тоді». При цьому непогано було б серйозно ставити запитання, а як би я себе почував, за технікою К. Станіславського, занурення самого себе в умовні обставини, прийом магічного «а якби?». Оскільки треба втілити не лише ситуацію, а передусім, і самого оповідача, тим більше, у малих формах плейбек-театру. І цей ескіз, звісно, ще буде значно змінений, він є лише передчуттям майбутнього виконання. Більше того, він має бути гнучким, м'яким, непевним, але зовсім без нього навряд можна створити дійсно художню [4, с. 251] мініатюру на професійному рівні.

Отже, процес сприймання є творчістю плейбек-актора, певним викликом не лише для його емпатії, а й для фантазії, творчого конструювання суб'єктивного образу світу, наданого оповідачем. Все це

ми спробуємо дослідити та розвинути на даному майстер-класі, усвідомлюючи процеси вчування та ескізування, які відбуваються ще перед втіленням історії у конкретній плейбек-театральній формі. Звісно, будемо і розповідати, і втілювати історії одне одного, але спробуємо свідомо зосередитись на попередньому, не менш цікавому для чутливої й творчої людини етапі плейбек-дійства.

Література:

1. *Гуревич Л.* Творчество актера. О природе художественных переживаний актера на сцене / Любовь Гуревич ; Государственная академия художественных наук. – М. : Интернациональная, 1927. – 64 с.
2. *Леонтьев Д. А.* Пути развития творчества: личность как определяющий фактор / Дмитрий Леонтьев // Воображение и творчество в образовании и профессиональной деятельности : матер. чтений памяти Л. С. Выготского: Четвертая междунар. конф. – М. : РГГУ, 2004. – С. 214–223.
3. *Моляко В. О.* Психологічні проблеми конструювання образу світу (загальні положення робочої концепції) / В. О. Моляко // Актуальні проблеми психології : зб. наук. праць Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. – К. : Фенікс, 2018. – Т. XII. Психологія творчості. – Вип. 24. – С. 5–18.
4. Творчість // Енциклопедичний словник з арт-терапії / О. Л. Вознесенська, О. М. Скар, О. А. Бреусенко-Кузнецов, О. О. Деркач, Л. В. Мова та ін. ; за заг. наук. ред. О. Л. Вознесенської, О. М. Скар. – К. : Видавець ФОП Назаренко Т. В., 2017. – 312 с. – С. 249–251.

© ВГО «Арт-терапевтична асоціація», 2020

© Савінов Володимир Вікторович, 2020

Савінов В. В. Вчування та ескізування або як відбувається творче сприймання історії плейбек-актором / Савінов Володимир // Простір арттерапії: творчість як задзеркалля реальності : матер. XVII міжнар. міждисциплін. наук.-практ. конф. (м. Київ, 27–29 лютого 2020 р.) / за наук. ред. Л. А. Найдюнової, О. Л. Вознесенської, О. М. Скар. – К. : ФОП Назаренко Т. В., 2020. – 204 с. – С. 164–166.